

Legislation Institute of the Verkhovna Rada of Ukraine
National Security and Defense Council of Ukraine
Odessa State University of Internal Affairs
Odessa Military Academy
National Academy of the Security Service of Ukraine
Odessa National Maritime University
National University of Water and Environmental Engineering
Institute of Criminal Law and Applied Criminology (Chisinau)
Siedlce University of Natural Sciences and Humanities
Gdansk University of Physical Education and Sport
Center for Ukrainian and European Scientific Cooperation

International scientific conference

**MARITIME SECURITY
OF THE BALTIC-BLACK SEA REGION:
CHALLENGES AND THREATS**

December 23, 2021

Volume 1

2021

International scientific conference «Maritime security of the Baltic-Black sea region: challenges and threats» : conference proceedings, December 23, 2021, Vol. 1. Riga, Latvia : “Baltija Publishing”, 428 pages.

ORGANISING COMMITTEE

Foreign members of the Organizational Committee:

Kanels Juris – PhD in polit., Rector of the Transport and Telecommunication Institute (the Republic of Latvia);

Buzhor Valerii Heorhiiiovych – Doctor of Law, Professor, Rector of the Institute of Criminal Law and Applied Criminology, President of the Independent Criminological Association of the Republic of Moldova (the Republic of Moldova);

Stanislaw Topolewski – Phd hab., retired Colonel, Prof., Siedlce University of Natural Sciences and Humanities, Director of the Institute of Security Studies (the Republic of Poland);

Skalski Dariusz – Dr. hab. Prof., Gdansk University of Physical Education and Sport (the Republic of Poland);

Vareikis Vyantas – Doctor of Humanities, Professor, Leading Research Fellow, Institute of Baltic Region History and Archaeology, Klaipėda University (the Republic of Lithuania);

Petryk Artem – PhD in History, Senior Research Fellow, Institute of Baltic Region History and Archaeology of Klaipėda University (Republic of Lithuania).

Ukrainian members of the Organizational Committee:

Kuznichenko Serhii Oleksandrovych – Doctor of Law, Professor, Honored Worker of Science and Technology of Ukraine, Corresponding Member of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine, Rector of Odessa State University of Internal Affairs;

Prokofieva-Yanchylenko Dariia Mykhailivna – Doctor of Law, Honored Lawyer of Ukraine, Head of the Interdepartmental Research Center for Organized Crime at the National Security and Defense Council of Ukraine;

Kurovska Iona Anatoliivna – PhD in Law, Senior Research Associate, Director of the Legislation Institute of the Verkhovna Rada of Ukraine;

Rudenko Serhii Vasylovych – Doctor of Engineering, Professor, Rector of Odessa National Maritime University;

Kliat Yurii Oleksandrovych – PhD in Engineering, Colonel, Deputy Head of Odessa Military Academy;

Cherniak Andrii Mykolaiovych – Doctor of Law, Professor, Colonel, Rector of the National Academy of the Security Service of Ukraine;

Grygus Ihor Mykhailovych – Doctor of Medical Sciences, Professor, Director the Educational and Scientific Institute of Health Care of the National University of Water and Environmental Engineering;

Vikhliaiev Mykhailo Yuriiiovych – Doctor of Law, Professor, Director of the Center for Ukrainian and European Scientific Cooperation.

Each author is responsible for content and formation of his/her materials.

The reference is mandatory in case of republishing or citation.

CONTENTS

WELCOME REMARKS

Сергій ГРИНЕВЕЦЬКИЙ	14
----------------------------------	-----------

THE STATUS OF INTERREGIONAL AND NATIONAL STRATEGIES FOR MARITIME SECURITY

Впровадження національної стратегії морської безпеки в контексті реалізації цілей сталого розвитку в Україні

Махначова Н. М.	16
------------------------------	-----------

Стратегія морської безпеки в Україні

Пехник А. В.	18
---------------------------	-----------

Деякі особливості національних стратегій морської безпеки

Сизоненко А. С.	21
------------------------------	-----------

Покращення інформаційної логістики та підвищення загального рівня інформатизації портової діяльності

Степаненко В. О.	24
-------------------------------	-----------

Станції біологічного очищення стічних вод міста Одеси як джерела забруднення морського середовища

Тучковенко Ю. С., Сапко О. Ю.	28
--	-----------

The impact of maritime threats in the Middle East on Baltic – Black Sea region’s security

Cheban O. Ya.	32
----------------------------	-----------

Деякі аспекти надання адміністративних послуг у сфері морського транспорту

Шатрава С. О., Джафарова О. В.	35
---	-----------

MARITIME SECURITY COOPERATION OF THE BALTIC-BLACK SEA STATES

Співпраця держав з метою протидії незаконній міграції на морі

Дубенко О. М.	39
----------------------------	-----------

Актуальні проблеми делімітації та співробітництва держав у межах виключної (морської) економічної зони України

Півторак Г. Ф.	43
-----------------------------	-----------

Безпекова політика взаємодії Туреччини в Чорному морі

Радовецька Л. В., Гасанов Муртеза Алі	46
--	-----------

Регіональне та субрегіональне співробітництво як основні напрями морської політики України	
Саснко М. І., Костюк В. Л.	50
Четверта промислова революція в Балтійсько-Чорноморському регіоні: сценарії розвитку та точки росту	
Волонцевич Д. О., Скворчевський О. Є.	54
The concept of Intermarium in processes of the development of Eastern Europe	
Tishchenko O., Morozov M.	57
MODERN MILITARY THREATS IN THE BALTIC-BLACK SEA REGION AND COUNTERMEASURES	
Сучасні військові загрози на державному кордоні у Балто-Чорноморському регіоні	
Бурбела С. В.	60
Стратегія морської безпеки України в умовах сучасних загроз в Чорноморсько-Азовському регіоні. Шляхи розвитку військово-морських спроможностей	
Неїжпапа О. Л.	63
Проведення заходів цивільного захисту як елемент забезпечення національної безпеки України	
Попович В. В., Яковчук Р. С., Ковальчук В. М.	67
Systematic approaches to combating threats at sea	
Rudenko S., Shumylo O., Kononova O., Varaboly K.	69
INTERNATIONAL AND NATIONAL STATUTORY SUPPORT OF MARITIME SECURITY	
Правове регулювання забезпечення захисту морського середовища в міжнародному та національному законодавстві України	
Балобанов О. О.	73
Міжнародні судові органи у забезпеченні морської безпеки (на прикладі справи № 2019-18 «Україна v. РФ»)	
Бойко Інна Семенівна	77
Правове регулювання боротьби з морським піратством на міжнародному рівні	
Варинський В. О.	80

Правові умови для функціонування органів державної влади Автономної Республіки Крим на перехідний період як «уряд АРК в екзилі»	
Гданов І. Р.	84
Особливості комплексного адміністративно-правового режиму морських портів України	
Калайнов Д. П.	87
Нормативно-правове регулювання безпеки мореплавства в Україні	
Калайнова О. Д.	90
Міжнародно-правові аспекти протидії транснаціональній організованій злочинності на морі	
Кубасенко А. В., Крижановська О. В.	94
Організаційно-правовий механізм забезпечення морської безпеки в Україні: реалії сьогодення	
Магновський І. Й.	98
Дефініція позовної давності у морському праві	
Маковій В. П., Медведенко Н. В.	101
Проблематика порушень норм міжнародного права при затримці українських військово-морських суден «Бердянськ», «Нікополь» та «Яни Капу» в територіальних водах України	
Менсо І. В., Купратий О. Г.	105
Окремі аспекти підготовки до служби у водній поліції Німеччини	
Мошак Г. Г.	108
Міжнародно-правове регулювання забезпечення морської безпеки	
Мудрецька Г. В.	112
Проблеми міжнародної уніфікації правил морських перевезень і розвиток законодавства України у цій сфері	
Печений О. П.	116
Кримінальна відповідальність за піратство (Ст. 446 КК України)	
Плужнік О. І.	119
Морська доктрина України як складова національної безпекової політики	
Подковенко Т. О.	123

Деякі проблеми відшкодування шкоди потерпілому від морського піратства Резніченко С. В., Резніченко Г. С.	126
Стратегія морської безпеки України: кризь призму міжнародних стандартів Рубан К. П.	129
Публічне адміністрування як складова системи безпеки мореплавства Славінська І. В., Ізбаш К. С.	133
Аналіз вітчизняного законодавства у сфері охорони морських кордонів Соловей О. М., Шевченко Н. Л.	137
Страховання судна у торговельному мореплаванні як складник морської безпеки Тарасенко Л. Б., Тарасенко В. Є.	140
Генеза правового регулювання безпеки мореплавства в Азовському морі Шурда В. І.	143
Про деякі питання нормативно-правового забезпечення морської безпеки Янчук Н. Д.	147
Проблеми дефініції «історичних вод» в міжнародному морському праві та їх вплив на морську безпеку прибережних держав Ярмак В. Х.	151
MARITIME SECURITY AND INTERNATIONAL MARITIME ORGANIZATIONS	
Переваги водного транспорту в Україні: забезпечення безпеки Бакумов О. С.	155
Визначення ступеня ризику як фактор безпеки в мореплаванні Нестеров О. Ю., Загородня Ю. В.	158
Міжнародні морські організації та морський бізнес в країнах, що розвиваються Пренько Я. О.	161

Особливості міжнародної морської організації, її основні функції і структура Соркіна Д. К.	163
Визначення значимості факторів, які впливають на розхід повітря в апаратах на стисненому повітрі під час підводного розмінування Стрілець В. М., Соловйов І. І., Шевченко Б. С., Глущенко І. О.	165
Морська безпека як фактор національної безпеки України Царюк Ю. С.	169
THE ROLE OF LAW-ENFORCEMENT AGENCIES IN ENSURING MARITIME SECURITY	
Fighting maritime crimes by the water police forces Vasylenko O. V.	173
Аналітична діяльність під час забезпечення морської безпеки органами Національної поліції України Заєць О. М., Проданець Н. М.	176
Деякі питання криміналістичної підготовки легких водолазів з метою участі в слідчих (розшукових) діях: досвід поліції США Корнієнко М. В., Афонін Д. С.	180
Територіальні підрозділи водної поліції як складова механізму забезпечення національної безпеки України Кузніченко С. О.	183
Потенційні можливості безпілотних літальних апаратів (БпЛА) в забезпеченні безпеки на морі, попередженні, виявленні, фіксації та розслідуванні кримінальних правопорушень Лісніченко Д. В.	186
Особливості адміністративно-юрисдикційної діяльності Національної поліції України на морському транспорті Луговий І. О.	189
Місце Національної поліції України серед суб'єктів забезпечення морської безпеки Медведенко С. В.	192
До питання про забезпечення безпеки морського порту України Мирза С. С.	197

Актуальні питання участі працівників Національної поліції України в міжнародних операціях з підтримання миру і безпеки Рудой К. М., Удренас Г. І.	200
Правове забезпечення підрозділами Національної поліції морської безпеки Теслюк І. О.	204
Окремі питання морської безпеки в умовах тимчасової окупації території України Тетерятник Г. К.	206
Місце та роль підрозділів поліції на воді у структурі Національної поліції України Хозлу І. К.	209
CURRENT STATE AND CHALLENGES OF MARITIME SECURITY OF PORTS OF THE BALTIC-BLACK SEA REGION	
Основні засади дій керівників берегових об'єктів морського транспорту в екстремальних ситуаціях Дулгер В. В.	212
Щодо питання відносно суб'єктів забезпечення безпеки морських портів в Україні Коропатов О. М.	214
Безпека організації морських контейнерних перевезень Надибська Оксана Ярославівна	218
Економічний складник забезпечення морської безпеки держав Балто-Чорноморського регіону Очеретько О. О., Маргарян А. А.	221
Екологічний моніторинг забруднень Керченської протоки Синящик В. Ф., Харламова О. В., Сажка А. Ю.	224
Актуальні завдання щодо вирішення сучасних загроз безпеки морських портів Федічев А. В., Вітек М. Ю.	228
Гібридні загрози морській безпеці Филипенко А. О.	232

**ACTIVITIES OF STATE ARMY UNITS
IN MARITIME SECURITY**

Морська охорона Державної прикордонної
служби України – історія та сучасність

Заборовський В. В. 236

The role of mercenaries in the Black Sea basin

Soroceanu I. 240

**FIGHT AGAINST MARITIME TERRORISM, SMUGGLING,
AND ILLEGAL DRUG TRAFFICKING**

Боротьба з тероризмом, контрабандою та незаконним обігом
наркотиків на морі

Білих І. В. 244

Окремі питання правового забезпечення протидії морському
тероризму у національному законодавстві

Братель С. Г. 246

Контрабанда та порушення митних правил в Україні

Денисова А. В. 248

Поєднання у теоретичному концепті «боротьба із тероризмом на морі»
елементів концепції антитерористичної безпеки населення

Комісаров О. Г., Беньковський С. Ю. 251

Щодо системи антитерористичної підготовки в Україні

Кудінов С. С. 255

Деякі проблемні питання боротьби з контрабандою
на морських шляхах Чорноморського басейну

Кузніченко О. В. 260

Морський тероризм як загроза судноплавству

Мельник О. М., Корякін К. С., Окулов В. І.,

Пуляев І. О., Щенявський Г. С. 263

Незаконний обіг наркотичних засобів, психотропних речовин
або їх аналогів: сучасні проблеми кримінально-правової доктрини
та законодавства

Меркулова В. О., Домброван Н. В. 266

Співвідношення понять тероризму на морі та морського піратства

Ніколаєв О. Т., Бахчеван Є. Ф. 271

Організована злочинність як загроза морській безпеці Прокоф'єва-Янчиленко Д. М.	275
Терористичні акти на морі як загроза міжнародній безпеці Стукаліна О. В.	279
Контрабанда наркотиків на морі як форма транснаціональної злочинності Щурат Т. Г.	283
RESPECT FOR SEAFARERS' RIGHTS AS A COMPONENT OF MARITIME SECURITY	
Механізми мінімізації ризиків потрапляння моряків у ситуації торгівлі людьми Берендєєва А. І.	286
Дотримання прав моряків в умовах пандемії COVID-19 Павлега О. С.	290
Особливості дотримання прав моряків в умовах пандемії COVID-19 Свинаренко Ю. П., Мідловець Е. А.	295
PARTICULARITIES OF TRAINING AND RETRAINING OF MARITIME SECURITY OFFICERS	
Професійна освіта як складова державної морської політики Балтаджи П. М.	298
Онлайн-ресурси для підтримання уваги та мотивації на заняттях Братель О. М.	302
Особливості кадрового забезпечення підготовки фахівців з морської безпеки у секторі безпеки і оборони Каракуркчі Г. В., Голда М. А., Шутов О. О.	305
Актуальні питання підвищення кваліфікації працівників поліції на воді: досвід Донецького державного університету внутрішніх справ Мердова О. М.	306
Ship names in English language teaching for marine safety workers Nasakina S. V.	309
Психологічна готовність працівників служби морської безпеки до професійної діяльності Пасько О. М.	310

Сучасні методи навчання працівників морської безпеки Перетяка Н. О.	314
INTERRELATION OF MARITIME SECURITY AND ECONOMIC, ENVIRONMENTAL, FOOD, INFORMATION, AND ENERGY SECURITY OF THE BALTIC-BLACK SEA STATES Тероризм та незаконний обіг зброї як фактори загроз для критичної інфраструктури у Причорноморському регіоні Бабенко А. М., Борисова О. О.	318
Формування Україною умов у забезпеченні екологічної безпеки в Балто-Чорноморському регіоні Бірюков В. В.	322
Екологічне інвестування в сфері морської безпеки: окремі аспекти Журавель А. В.	326
Особливості кримінальних правопорушень, вчинених у виключній (морській) економічній зоні Кушнарєва О. Б.	330
To the question about developing a new robustness index for multi-objective optimization problems Rajabzadeh M., Mohammadnejad D. A., Zaloga V. O., Mohammadpour O. M., Makui A.	333
Використання технологічних рішень під час виробничої інтеграції в системі «порт – індустріальний парк» Перепічко М. Е., Самойловська В. П.	337
Maritime security and cyber security: current challenges and threats Pretrenko K., Styopochkina I. V.	340
Продовольча безпека – важлива складова морської безпеки Пилипенко Л. М., Верхівкер Я. Г., Мирошніченко О. М., Доценко Н. В.	344
Аналіз моніторингу інформаційних джерел Одеської області Санакуєв М. Г.	348
Вплив морської безпеки на економічну безпеку держави Сластьоненко О. О., Мілімко Л. В.	350
Аналіз взаємозв'язку системи «екологічна безпека – безпека мореплавства» Стаднік В. Ю., Тихомирова Т. С.	353

Розробка методів підвищення продуктивності перевантажувального обладнання в портах Чорноморсько-Балтійського басейну з метою забезпечення економічної сталості країн регіону Стрельцов П. М., Немчук О. О., Легецька І. П.	355
Використання презумпцій у міжнародному нормативному забезпеченні морської безпеки Суханова Д. С.	358
Окремі аспекти забезпечення морської безпеки та кібернетичної безпеки України Форос Г. В.	361
Об'єкти права інтелектуальної власності як складова національної безпеки держав Балто-Чорноморського регіону Харченко Вадим Борисович.	364
Захист довкілля як складник морської безпеки: правовий аспект Шуміло О. М.	368
COUNTERING MARITIME ILLEGAL MIGRATION, HUMAN EXPLOITATION AND TRAFFICKING До питання незаконного перевезення мігрантів на шляхах морського сполучення Березовенко Л. С.	372
Боротьба з такими проблемами як нелегальна міграція, експлуатація та торгівля людьми на морі Данилова І. О.	374
Запобігання втягненню моряків у перевезення нелегальних мігрантів Ковальова О. В.	378
Проблемні аспекти правового регулювання нелегальній міграції, експлуатації та торгівлі людьми на морі Лифар О. М.	381
Оптимізація взаємодії оперативних підрозділів з іншими суб'єктами під час виявлення та розслідування торгівлі людьми у морському просторі Мельнікова О. О.	384
Протидія торгівлі людьми та нелегальній міграції на морі Стерненко Я. М.	388

Торгівля людьми як основна загроза для безпеки України на морі Федоровська Н. В.	390
THE FUNCTIONING OF MARITIME SEARCH AND RESCUE TEAMS	
Особливості пошуку зниклих осіб Науменко С. М.	394
Використання можливостей ресурсу Blitzortung для забезпечення морської безпеки Федонюк В. В., Федонюк М. А.	397
MARITIME SECURITY MAINTENANCE	
Деякі суб'єкти забезпечення національної безпеки і оборони Крикун В. В.	400
Впровадження сучасних навігаційних технологій як засіб забезпечення безпеки мореплавства Кулієв Арсен Юрійович	402
Сучасні технічні системи забезпечення безпеки морських портів Онищенко С. П., Мельник О. М.	406
Удосконалення технології переміщення військового автомобіля з військовим озброєнням Петров Л. М., Петрик Ю. М., Кішянус І. В., Лисий О. В., Нікішин В. А.	408
Безпека судноплавства та утилізація суден Пізінцалі Л. В., Шумило О. М., Александровська Н. І., Россомаха О. І., Рабоча Т. В., Россомаха О. А.	411
Удосконалення системи пневмообмиву корпусу судна льодового плавання Терлич С. В., Дамчук М. С., Забавський В. Д.	415
Використання морських прив'язних систем для забезпечення безпеки акваторій портів Трунін К. С.	419
Оцінка сучасних ризиків для систем управління суднами Шумілова К. В.	422

MARITIME SECURITY MAINTENANCE

ДЕЯКІ СУБ'ЄКТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ І ОБОРОНИ

Крикун Вячеслав Віталійович

*доктор юридичних наук, доцент,
проректор*

Одеського державного університету внутрішніх справ

Охорона інтересів особи, суспільства і держави від внутрішніх та зовнішніх загроз, захист суверенітету, територіальної цілісності України, зміцнення національної безпеки і оборони держави є пріоритетним завданням правоохоронних органів.

На цей час в Україні швидко зростають загрози міжнародного тероризму, організованої злочинності, наркобізнесу, торгівлі людьми, спроб отримати політичні й економічні дивіденди на дестабілізації суспільно-політичної ситуації тощо. Держава як суб'єкт забезпечення національної безпеки і оборони сприяє формуванню та реалізації державної політики у сфері національної безпеки та оборони. Відповідно, правоохоронні органи, забезпечуючи захист держави у сфері національної безпеки і оборони, покликані стримувати суспільство від вчинення кримінальних правопорушень, які посягають на національну безпеку та оборону держави. Правоохоронні органи країни є ключовими в системі органів виконавчої влади та є необхідною умовою захисту конституційного ладу і забезпечення законності і правопорядку, дотримання прав і свобод людини і громадянина та охорони внутрішньої безпеки від внутрішніх загроз.

Військова служба правопорядку у Збройних Силах України є важливим суб'єктом реалізації правоохоронної функції держави. На науково-теоретичному та законодавчому рівнях цей підрозділ визнаний невіддільним елементом підсистеми органів правопорядку в системі правоохоронних органів України, а тому виникає необхідність у визначенні правових засад функціонування цього правоохоронного органу. Військова служба правопорядку у Збройних силах України, забезпечуючи формування та реалізацію державної політики у сфері національної безпеки і оборони, керується Конституцією України [1], Законом України «Про Військову службу правопорядку в Збройних Силах України» [2], Законом України «Про Збройні Сили України» [3], Законом України «Про національну безпеку України» [4] та іншими виданими відповідно до них нормативно-правовими актами. Вважаємо, що відомче регулювання значною мірою створює умови для якісного функціонування усієї системи

міжнародного співробітництва, а також реалізації міжнародних військових заходів з питань правопорядку. Управління державної охорони України, формуючи та реалізуючи державну політику у сфері національної безпеки і оборони, керується Конституцією України, міжнародними договорами України, Законом України «Про державну охорону органів державної влади України та посадових осіб», Законом України «Про національну поліцію України», Статутом гарнізонної та вартової служби Збройних Сил України, актами Президента України та Кабінету Міністрів України, а також відомчими та міжвідомчими нормативно-правовими актами, що регулюють відносини у сфері державної охорони [5]. Забезпечення безпеки посадових осіб, щодо яких здійснюється державна охорона у місцях постійного та тимчасового перебування, регулюється наказом Управління державної охорони України № 78 від 17.03.2006 р. «Про порядок забезпечення безпеки посадових осіб, щодо яких здійснюється державна охорона у місцях постійного та тимчасового перебування» [6]. Органи охорони державного кордону, як суб'єкти формування та реалізації державної політики у сфері національної безпеки і оборони держави, безпосередньо виконують поставлені перед Державною прикордонною службою України завдання щодо забезпечення недоторканності державного кордону України, охорони суверенних прав України в її виключній (морській) економічній зоні ведення розвідувальної, інформаційно-аналітичної та оперативнорозшукової діяльності. У своїй діяльності Органи охорони державного кордону керуються Конституцією України, законами України: «Про державний кордон України» [7], «Про Державну прикордонну службу України» [8], іншими Законами України, міжнародними договорами тощо. Аналіз взаємозв'язку вимог державної прикордонної політики щодо функціонування системи прикордонного контролю та чинників, які впливають на її зміст і структуру, показує, що висока ефективність системи прикордонного контролю досягається наявністю дієвої нормативної правової бази, доцільною структурною побудовою контролюючих органів, диференційованою технологією прикордонного контролю.

Література:

1. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.
2. Про Військову службу правопорядку у Збройних Силах України : Закон України від 07.03.2002 р. № 3099-III. URL : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3099-14>.
3. Про Збройні Сили України : Закон України від 06.12.1991 р. № 1934-XI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1934-12>.
4. Про національну безпеку України: Закон України від 21.06.2018 р. № 2469-VIII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#n355>.

5. Про державну охорону органів державної влади України та посадових осіб : Закон України від 04.03.1998 р. № 160/98-ВР. URL: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/160/98- %D0%B2%D1%80](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/160/98-%D0%B2%D1%80).

6. Про порядок забезпечення безпеки посадових осіб, щодо яких здійснюється державна охорона у місцях постійного та тимчасового перебування : Наказ Управління державної охорони від 17.03.2006 р. № 78. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/z0358-06>.

7. Про Державний кордон України : Закон України від 04.11.1991 р. № 1777–XII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1777-12#Text>.

8. Про Державну прикордонну службу України : Закон України від 03.04.2003 р. № 661–IV. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/661-15#Text>.